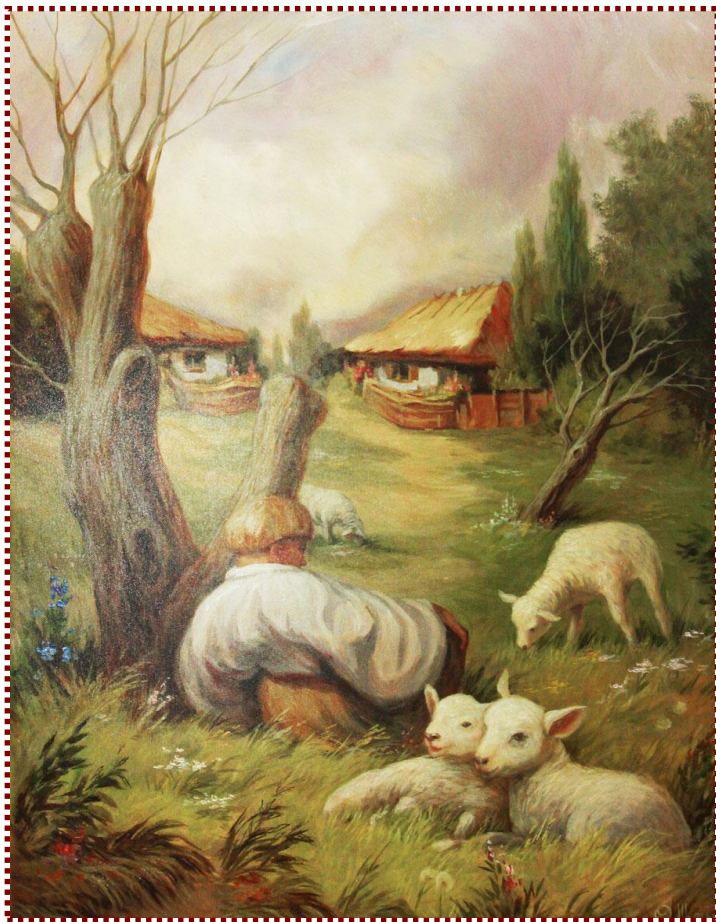

Тернопільська обласна бібліотека
для дітей

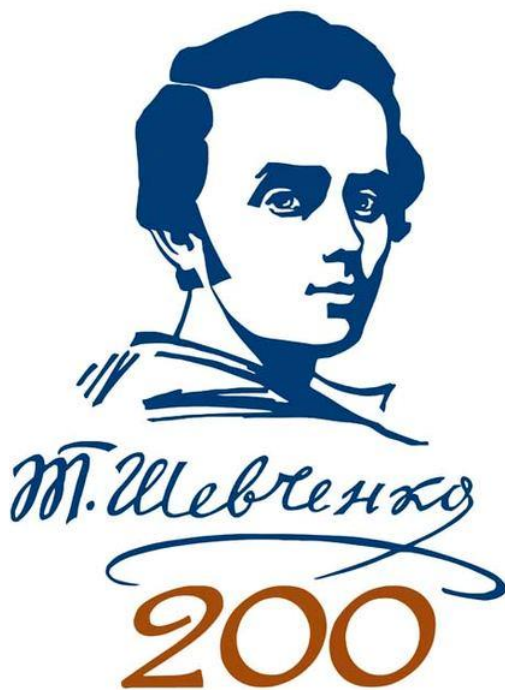
Інформаційно-бібліографічний відділ

Дитячі долі в творчості

Т. Г. Шевченка

Дитячі долі в творчості Т. Г. Шевченка

Бібліографічна довідка

Тернопіль, 2014

Дитячі долі в творчості Т. Г. Шевченка [Текст] : бібліогр. довідка / Терноп. обл. б-ка для дітей; уклад. М.Д.Колопенюк. – Т., 2014. – 26 с. : іл.

Цьогоріч знаменна дата – 200-ліття з дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

Ні однієї книги для дітей не написав наш Кобзар. Не виховав, на жаль, своїх дітей. Але любов до малечі була настільки великою і сильною, що образи дітей присутні і в поетичних, і прозових, і мистецьких надбаннях Тараса Григоровича.

В бібліографічній довідці пропонуємо невелику розвідку по даній темі, описи творів Шевченка, що зібрані в спеціальні видання для дітей (з 1922 до 2012 року), які є у фонді нашої бібліотеки, описи літературознавчих матеріалів.

Твори Т. Шевченка подані в хронологічному порядку. Літературознавчі статті – в алфавіті авторів чи назв видань.

Вчителі, бібліотекарі та читачі-учні можуть використати матеріал довідки для ознайомлення, роботи і навчання.

Адреса: м. Тернопіль
вул. Коперника, 17

Контактні телефони: 25–39–41
23–59–47

E-mail: chbibl@ukr.net

Матеріал підготувала: Колопенюк М. Д.

Відповідальна за випуск: Новіцька Н. С.

Комп'ютерна верстка і дизайн: Наконечна М. ГІ.

Знову і знову повертаємось ми до Шевченка. Вже стільки мовлено і написано, але ще більше залишається донести до читача чи слухача правди про Пророка. Тим більше цьогоріч велике свято – 200-річчя з дня народження національного Велета духу, великого Поета і Художника, нашого Тараса Григоровича Шевченка.

47-річним пішов він із життя. Було воно дуже складним: 24 роки – у кріпацтві, 10 – під муштрою і шпіцрутенами, решта – невольна воля – під невпинним наглядом... І за такий короткий час Тарас Григорович зміг зробити для нашої культури стільки, скільки не зробив жоден митець до нього і жоден після.

І хоч ні одного твору спеціально для дітей Шевченко не написав, але його любов і турбота про них – у численних поетичних, прозових і живописних образах очевидна.

Тарас Григорович з великою любов'ю ставився до дітей. А поскільки не судилось йому створити свою сім'ю і виховати своїх синів чи дочок, Шевченко всю нерозтрачену любов і ласку віддав чужим дітям.

В одному із листів до Б. Залеського, польського історика і художника, у 1853 році Тарас Григорович писав: «...я так любив дітей, що не надивився б на вірний відбиток янгола».

Любов до малечі, на переконання Т. Г. Шевченка, притаманна всім хорошим людям: «...пристрасно любить маленьких дітей, а це вірна ознака серця лагідного, незлобивого».

Поет любив дитяче товариство, охоче спілкувався з дітьми, читав їм, частував солодощами. У дитячому колі він відпочивав. Навзаєм діти платили йому щирою любов'ю і приязню. Цим гордився і казав: «Кого люблять діти, той не зовсім ще поганий чоловік».

«Під час своєї останньої подорожі в Україні Тарас Шевченко замешкав на квартирі у господині Пашковської на Пріорці (околиця Києва). Швидко спізнався він з сусідами, а найбільше – з дітворою... Малеча бігала за ним гуртом і гукала: «Дядьку! Розкажи нам ще казочку!». А згодом з Тарасом Григоровичем стався такий випадок. Перучи його одяг, господиня несподівано знайшла у постовій кишені гроші. Зрадівши тим «дурним» грошам, Шевченко вирішив «справити бенкет» для дітвори.

Пішов він на базар, накупив там таку силу-силенну іграшок і ласощів, що ледве доніс додому... Ото було свято для малечі. Від радощів вони ледь не очманіли. Двір посипали свіжою травою, дітвора качалася по ній, гралася і раділа. Тарас Григорович теж радів із сердешною дітлашнею (може, тієї миті згадував своє голодне дитинство?), і тихо посміхався: «Припадають сердешні діти, наче до рідної матері, а подумаєш: із-за чого? Із-за жмені горіхів».

По обіді перекупка, з якою у Шевченка була домовленість, привезла цілий візок яблук, груш, пряників та інших ласощів...

Банкет продовжувався...» (з ж. «Паросток»).

Отак згадують про Т. Шевченка мешканці київської Пріорки.

Тарас Григорович ніколи не був учителем, але завжди турбувався про освіту дітей. Для них створив **«Букварь южнорусскій»** – перший підручник, виданий народною мовою. Наведені у ньому стислі, влучні, дотепні й дохідливі народні висловлювання сповнені мудрості і морального змісту. В них критикуються неробство і паразитизм, жадоба до збагачення, лицемірство, підступність. Пропагуються чесність, правдивість, почуття товариськості, працьовитість, взаємодопомога, дружба.

Навчальний матеріал букваря сприяв збагаченню лексики, розвитку мислення і мовлення, пам'яті, набуттю необхідних знань про природу і суспільство відповідно до вікових особливостей учнів.

Шевченко мріяв про народну школу, особливо радів під кінець життя, коли почали організовуватись недільні школи. Передав їм частину своїх коптів після реалізації видань «Кобзаря».

А. Чужбинський-Афанасьєв (український і російський письменник) у 1861 році писав: «Поет наш Т. Г. Шевченко для поширення грамотності поміж своїми земляками склав південноруський буквар, який належить до числа книг з

прикладною ціллю... Для малоруського простолюду – це найліпший подарунок».

За «Букварем» планувалося видати арифметику, етнографію, географію та історію. «Якби Бог поміг оце мале діло зробити, то велике само б зробилося», – писав Т. Шевченко М. Чалому (педагогу, культурному діячеві, своєму біографу) 4 січня 1861 року. Але передчасна смерть завадила здійсненню задумів Кобзаря.

У своїх віршах, повістях, епістолярній спадщині він висловив багато думок про освіту дітей і їхнє виховання, про роль сім'ї у становленні молодого людини. Шевченко поклав своє життя на вівтар боротьби за створення такого ладу, в якому всі діти здобували б освіту і виховувались у вільній і творчій праці.

Що привело Кобзаря до такого глибокого усвідомлення цієї проблеми? Досвід особистого життя.

Син кріпака, який мріяв вирватися з неволі, здобути освіту і вільно творити, спізнав тяжку сирітську долю – в 9 років залишився без мами, а в 11– і без батька. Жилося важко: мріяв малювати, а доводилось терпіти знущання – бути і пастушком, і на побігеньках в учителя-дяка, і козачком у поміщицьких хоробах Енгельгардта.

...В тім гаю,
У тій хатинці, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дають.
Там матір добрую мою
Ще молодую – у могилу
Нужда та праця положила.
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині!..

Залишившись круглим сиротою, Тарас зазнав тяжких поневірянь. Однак вони не пригасили жадоби знань та великого прагнення волі.

Дитячі
враження зали-
шили глибокий
слід у свідомості
Шевченка і мали
величезний
вплив на форму-
вання його як
особистості і на
творчість.

Тарас-пастух, І. Їжакевич

Тему
сирітства і недолі дітей-кріпаків порушує поет у багатьох своїх
творах. Те, що болить цих знедолених дітей, боліло і Шевченка. І
тому у віршах і прозі епізоди біографічні переплітаються з життям
героїв творів.

«Мені тринадцятий минало» (1847) – вірш-спогад про
далеке і гірке дитинство, важке сирітство. В ньому мотиви
безрадісного минулого

[Поглянув я на ягнята –
Не мої ягнята!
Обернувся я на хати –
Нема в мене хати!
Не дав мені Бог нічого!..
І хлинули сльози,
Тяжкі сльози!..]

переплелися зі світлими хвилинами і надіями на людське щастя:

Неначе сонце засіяло,
Неначе все на світі стало
Моє – лани, гаї, сади!..
І ми, жартуючи, погнали
Чужі ягнята до води.

«На Великдень, на соломі» (1849) змальовує побутову
сценку з життя сільських дітей. Багатоголоса безжурна розмова
хлопчиків і дівчаток про те, які обнови справили їм батьки до

Великодня (кому сорочечку з лиштвою, кому стрічку, кому шапочку смушеву, кому свитку) завершується фразою сироти «А я в попа обідала...» Ці слова – пояснення гострої соціальної життєвої ситуації:

Одна тільки
Сидить без обнови
Сиріточка, рученята
Сховавши в рукава.

...

А я в попа обідала,—
Сирітка сказала.

«Ой умер старий батько» (1848) розповідає про фатальність долі дівчини-сироти, яка мріє, що прийде милий в її хату хазяйнувати, але доля ставить перед вибором:

Що мені на світі,
Сироті, робити?
Чи йти в люде жити,
Чи дома журитись?

Найми – ось що приходиться вибирати.

Посходила тая рута,
В гаї зеленіє.
А дівчина-сиротина
У наймах марніє.

«Ой люлі, люлі, моя дитино» (1848) – як колискова пісня. Мати-одиначка, присипаючи свого синочка, просить не клясти батька, не згадувати. І, беручи на себе всю провину за майбутню нещасливу долю своєї дитини, просить:

Мене, прокляту, я твоя мати,
Мене клени.

...

Як підеш в села, у тії хати,
То не журись.
А як побачиш з дітками матір,
То не дивись.

Як не хотіла б мати застерегти свою дитину від гіркої долі, але сил і можливостей для цього немає – така жорстока реальність.

«Нудно мені, тяжко – що маю робити» (1837–1839)
змальовує образ сироти без роду, сироти на чужині, що страждає від соціальної нерівності та відчуженості, відірваності від рідної землі:

Нема кому в світі порадоньки дати,
Нема з ким прокляту журбу поділить,
Ніхто не пригорне, як рідная мати,
Ніхто не спитає: «Що в тебе болить?»

...

Прибуде година, коли не загину–
Меж вами, панами, недоля моя,—
Полину, побачу свою Україну:
То ненька рідненька, то сестри стоять—
В степу при дорозі – високі могили...
Отам моя доля, там – світ Божий милий!

Туга за рідним краєм єднає цей вірш з іншими творами Т.Шевченка – **«Думка»** (1838), **«Тече вода в синє море»** (1838), **«Думи мої, думи мої»** (1839) та ін.

Тяжко-важко в світі жити
Сироті без роду,
Нема куди прихилиться—
Хоч з гори та в воду.

Сирітство – клеймо багатьох героїв і не тільки віршованих творів.

В повісті **«Близнець»** прийомні батьки стараються прищепити вже своїм синам високі моральні якості. Але шляхи дітей розходяться: Саватій стає лікарем, доброю людиною. А от Зосим, потрапивши в оточення морально спотвореного офіцера, веде розгульний спосіб життя і стає негідником. Гірко все це спостерігати і батькам, і автору.

Тут, крім сирітства, Т. Шевченко піднімає ще одну проблему – відповідальності тих, хто виховує дітей – своїх чи прийомних.

В повісті **«Капитанша»** герой починає виховання прийомної дочки Барки з того, що сам кидає пити і курити.

Почуття відповідальності за дітей примушує переглядати свій спосіб життя.

Як знаємо, тема дитинства – це специфічна тема дитячої літератури: в Шевченка та в інших письменників вона розкривалася через показ знедоленого дитинства. У Тараса Григоровича вона тісно пов'язувалася з картинами його власного сирітства.

Є, правда, у поета окремі поезії, позначені світлими життєрадісними барвами. Це переважно ті, що зображують дуже раннє дитинство:

І досі сниться: під горою
Меж вербами та над водою
Біленька хаточка. Сидить
Неначе й досі сивий дід
Коло хатиночки і бавить
Хорошее та кучеряве
Своє маленькеє внуца.

Селянська родина, 1843

І досі сниться, вийшла з хати
Веселая, сміючись, мати,
Цілує діда і дитя,
Аж тричі весело цілує,
Прийма на руки, і годує,
І спать несе...

«І досі сниться: під горою...» (1850)).

Глибока увага до дитини, добре знання дитячої психології знайшли відображення в образотворчому мистецтві Тараса Григоровича. Саме за живописні твори, в яких втілено образи дітей, Шевченко був нагороджений двома із трьох, одержаних у петербурзькій Академії мистецтв, срібними медалями. Перша з відзначених робіт – **«Сирітка-хлопчик під тином ділиться милостинею з собакою»** (**«Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці»**) (1840). У другій – **«Циганка-ворожка»** (1841) – художник змалював дівчинку, яка довірливо чекає поради циганки.

Виразні образи дітей Т. Шевченко вивів у таких живописних роботах: **«Хлопчик з собакою в лісі»**, ілюстрації до поеми **«Слепая»**, **«Хата вдови на Україні»**, **«Селянська сім'я»**, **«У Києві»**, **«У Решетиівці»**, **«Селянське подвір'я»**, ілюстрації до поеми **«Невольник»**, **«Діти Репніних»** та ін.

В Новопетровському укріпленні Тарас Григорович з великою любов'ю і глибоким співчуттям виконав сепії (малюнки фарбою сіробрунатного кольору), присвячені казахським дітям. Гарячі симпатії митця до народу, серед якого довелося йому прожити в неволі довгих десятих років, виявляються в картинах: **«Кибитка казахів на березі Аральського моря»**, **«Хлопчик-натурщик»**, **«Казахський хлопчик дрімає біля груби»** та ін. На них художник з любов'ю зобразив убогих дітей казахів з невинними очима, які ще не збагнули злиденного життя і водночас не уявляють іншого. Своєю творчістю Тарас Григорович намагався привернути увагу суспільства до їхньої долі.

Щирий жаль і співчуття до нужденної долі дітей-жебраків виявив художник у сепіях: **«Байгуші»**, **«Байгуші під вікном»**, **«Тарас Шевченко і байгуші»**, **«Т.Г.Шевченко і казахський хлопчик, що грається з кішкою»**. Сепія **«Тарас Шевченко і байгуші»** (1853) має викривальний, сатиричний характер. На передньому плані, на порозі будинку, зображено двох казахських хлопчиків-жебраків, напівголих, босих, нещасних. Старший, з торбою через плече, жалібно скривившись, простягає рученята – просить милостині. Менший стоїть поруч у величезному малахаї, тримає перед собою миску й серйозно, очікуючи милостині, дивиться вперед, певно, на господарів. На другому плані, за дільми, художник зобразив себе в солдатському одязі, але не як стороннього глядача, а як учасника події.

Те, що художник зобразив себе з цими знедоленими дітьми – протест проти несправедливості. Ці сесії – новаторські твори, які не мали собі рівних щодо соціальної гостроти ні в тогочасному українському, ні в російському образотворчому мистецтві.

Шевченко – неординарний портретист. Це доводить і портрет дітей В. М. Рєпніна. Тут Тарас Григорович виявив себе, як художник, котрий досконало оволодів вершинами портретного реалістичного мистецтва. Він не просто скопіював милі дитячі обличчя. Художник правдиво й виразно передав настрій обох дітей, знайшовши для кожного з них природну позу й індивідуальну характеристику. Легка, впевнена манера письма Шевченка та м'яка й тепла кольорова гама підсилюють живу емоційність і безпосередність хлопчика і дівчинки. Особливо вражає по-дитячому серйозний погляд миловидного Василька і замріяний погляд чарівної Варі.

Незважаючи на деяку салонність та зовнішню красивість портрета, образи дітей зворушують моральною чистотою, щирістю почуттів та природністю.

*Портрет дітей
Рєпніних, 1844*

Хочеться ще поглянути на **«Портрет А. Ускової з донькою»** (1854). Єдиною втіхою Тараса Шевченка в солдатській неволі було спілкування з дівчинкою Наталею – донечкою коменданта І.Ускова. Перша зустріч була початком дружби вусатого солдата, «доброго дядька» з дівчинкою. Тарас Григорович бавився з нею, оповідав про Україну, а часом співав Наті українських пісень. Якщо пісні були веселі, дівчинка

стрибала, якщо сумні – плакала. П'ять років пробув Шевченко у товаристві Наті, важко було прощатися з маленькою подружкою, яка осолоджувала його неволю. На вічний спомин залишився портрет, написаний 1854 р. і «Спомин Наті про дядю Тараса».

Портрет виконаний з натури. На портреті – своєрідна душевне продовження матері в дитині. Художник просто, але переконливо розкриває не лише їхню зовнішню схожість, а й взаємозв'язок настроїв і характерів. У ніжному личку Наталі виразно проступають риси вродливої, доброї та трохи гордовитої, впевненої в собі Агати. Водночас маленьке янголя пробуджує в Агаті найпотаємніші струни материнського щастя й любові. Лаконічна і виразна композиція викazuje сердечне ставлення Шевченка до обох – і Наталі, і Агати.

Словом, і поетичні, і живописні твори Тараса Шевченка, де героями є діти, – це вияв, в першу чергу, глибокої любові автора до них і прояв великого таланту митця.

Підсумовуючи, хочемо з впевненістю сказати: простолюдин, що став Академіком у живописі, Кобзарем в поезії та прозі і Пророком у своїй і нашій Вітчизні, хоч і прожив коротке життя, та запалив зірку, що освітлює і буде освітлювати шлях нащадкам. Ось чому генії належать вічності! Тому і шевченкіана надихає сьогодні – і поетів, і музикантів, і художників!

«Шевченко як явище велике і вічне – невичерпний і нескінченний. Волею історії він ототожнений з Україною і разом з буттям рідної держави продовжується нею, вбираючи в себе нові дні й новий досвід народу, відгукуючись на нові болі та думи, стаючи до нових скрижалей долі. Він росте й розвивається в часі, в історії, і нам ще йти і йти до його осягнення. Ми на вічному шляху до Шевченка...».

І. Дзюба.

1922

Малий Кобзар : з коротким життєписом / Т. Шевченко. — Кременець : [Вид. Кременец. Повіт. Союзу Кооперативів на Волині], 1922. — 32 с. : портр. — (Учітеся, брати мої!).

1923

Малий Кобзар : вибір для дітей з образками / Т. Шевченко. — Л. : Накладом Вид-ва «Світ дитини», 1923. — 63, [1] с. : іл. — (Діточка бібліотека ; книжечка 33).

1927

Кобзар : вибр. поезії / Т. Шевченко ; вступ. ст., прим. О. Попова. — К.-Х. : ДВУ, 1927. — С. 35–138 : іл. — (Дитяча бібліотека українського письменства за ред. В. Арнаутова та О. Попова).

1930

Малий Кобзар : вибр. поезії / Т. Шевченко ; упоряд. Ол. Попів. — 3-тє вид., випр. і допов. — Х. : ДВУ, 1930. — 164 с. : іл., портр. — (Дитяча бібліотека українських письменників).

Малий Кобзар : зб. для дітей / Т. Г. Шевченко. — Л. : Русалка, 1930. — 32 с.

1937

Малий Кобзарь : з малюнками Т. Шевченка / Т.Шевченко; приготував до друку та пояснив В. Калинович. — Л. : Вид-во шк. кн., 1937. — 95 с. : іл. — (Цікава книжка ; ч. 1-2).

1938

Кобзар : вибір поезій для серед. заг.-освіт. шк. : з 50 мал. Т.Шевченка / Т. Шевченко ; [іл. авт.] ; приготував до друку і пояснив В. Калинович. — Л. : Вид-во шк. кн., 1938. — 356 с. : іл.

1954

Вірші : [для мол. шк. віку] / Т. Шевченко ; мал. С. Рєпіна, Г.Гавриленка. — К. : Молодь, 1954. — 44 с. : іл.

1956

Тече вода з-під явора : [для дошк. віку] / Т. Шевченко ; мал. худож. В. Полтавця. — К. : Молодь, 1956. — 8 с. : іл.

1961

Малий Кобзар : вибр. поезії для дітей : [для мол. та серед. шк. віку] / Т. Г. Шевченко ; упорядкув. й прим. Є. Кирилюка, В.Шубравського ; вступ. ст. О. Білецького ; іл. В. Полтавця.— К. : Дитвидав УРСР, 1961. — 335 с., [11] арк. : іл.

1966

Закувала зозуленька : [для дошк. віку] / Т. Шевченко ; малював В. Полтавець. — К. : Веселка, 1966. — 29 с. : іл.

1969

Малий Кобзар : вибр. поезії для дітей : [для мол. та серед. шк. віку] / Т. Шевченко ; упорядкув. й прим. Є. Кирилюка, В.Шубравського ; вступ. ст. О. Білецького ; мал. І. Дерегуса [та ін.].— К. : Веселка, 1969. — 443 с., [11] арк. іл.

1970

Малий Кобзар : вибр. поезії для дітей : [мол. та серед. шк. віку] / Т. Г. Шевченко ; упорядкув. й прим. Є. П. Кирилюка, В.Є.Шубравського ; вступ. ст. О. Білецького ; мал. І. Дерегус [та ін.]. — К. : Веселка, 1970. — 443 с. : [12] арк. іл.

1972

Мені тринадцятий минало... : [для мол. шк. віку] / Т.Шевченко ; худож. В.Глуздов. — К. : Веселка, 1972. — [17] с. : іл.

1974

Тече вода з-під явора : [для дошк. віку] / Т. Шевченко ; малював М. Компанець. — К. : Веселка, 1974. — 16 с. : іл.

1976

Малий Кобзар : вибр. поезії для дітей : [для серед. шк. віку]/ Т. Шевченко ; упорядкув., прим. Є. П. Кирилюка, В.Є.Шубравського ; вступ. ст. Є. С. Шабліовського ; мал. В.І.Касіяна, І. С. Їжакевича. — К. : Веселка, 1976. — 384 с., [4] арк. іл. — (Шкільна бібліотека).

Тече вода з-під явора / Т. Шевченко ; переклала на англ. мову І. Железнова; мал. М. Компанця. — К. : Веселка, 1976. — [16]с. — Англ. мовою.

1977

Малий Кобзар : вибр. поезії для дітей : [для серед. шк. віку]/ Т. Шевченко ; упорядкув., прим. Є. П. Кирилюка, В.Є.Шубравського ; вступ. ст. Є. С. Шабліовського ; мал. В.І.Касіяна, І. С. Їжакевича. — Перевид. — К. : Веселка, 1977. — 384 с., [5] арк. іл. — (Шкільна бібліотека).

Тече вода з-під явора : вірші : для дошк. віку / Т.Шевченко; мал. М. Компанця. — К. : Веселка, 1977. — 16 с. : іл.

1982

Садок вишневий коло хати : вірші : для ст. дошк. та мол. шк. віку / Т. Шевченко ; грав. О. Івахненка. — К. : Веселка, 1982.— 45 с. : іл.

1983

Мені тринадцятий минало : вірші : для мол. шк. віку / Т.Шевченко ; худож. В. Глуздов. — К. : Веселка, 1983. — [17] с. : іл.

1985

Зоре моя вечірняя : вірші : для дошк. віку / Т. Шевченко ; худож. М. Компанець. — К. : Веселка, 1985. — 16 с. : іл.

Мені тринадцятий минало : вірші : для мол. шк. віку / Т.Шевченко ; мал. А. Тетьори. — К. : Веселка, 1985. — 39 с. : іл.

Садок вишневий коло хати : вірші : для ст. дошк. та мол. шк. віку / Т. Шевченко ; грав. О. Івахненка. — К. : Веселка, 1985.— 45 с. : іл.

1987

Три літа : поезії : для серед. та ст. шк. віку / Т. Шевченко ; упорядкув., передм., прим. В. Є. Шубравського ; худож. оформ. В.І. Юрчишина. — К. : Веселка, 1987. — 191 с. : іл. — Вірші та поеми супроводжуються репродукціями з творів графіки, малярства та автографів Т. Шевченка.

1989

Мені тринадцятий минало : вибр. поезії : для мол. та серед. шк. віку / Т. Шевченко; передм. О. Гончара ; худож. К. Штанко.— К. : Веселка, 1989. — 159 с. : іл.

1990

За сонцем хмаронька пливе : вірші : для дошк. віку / Т.Шевченко ; худож. М. Компанець. — К. : Веселка, 1990. — 16 с. : іл.

1991

Буквар південноруський 1861 року / Т. Шевченко ; вступ. сл. О. Гончара ; післямова В. Яцюка ; фоторепрод. В.Стельмаха.— К. : Веселка, 1991. — 63 с. : іл.

1994

Мені тринадцятий минуло : вибр. поезії : для мол. та серед. шк. віку / Т. Шевченко ; передм. О. Гончара ; худож. К. Штанко ; упоряд. В. Й. Клічак. — 2-ге вид. — К. : Веселка, 1994. — 159 с. : іл.

1995

Садок вишневий коло хати : вірші : для ст. дошк. та мол. шк. віку / Т. Шевченко ; грав. О. І. Івахненка ; оформ. В.І.Юрчишина. — Вид. 3-тє. — К. : Веселка, 1995. — 45 с. : іл.

1996

Вся країна, повіта красою / Т. Шевченко ; худож. С.П.Васильченко. — К. : Освіта, 1996. — [16] с. : іл. — (Твоя перша бібліотечка).

1997

Кобзар : [зб. поезій] / Т. Шевченко ; худож. оформ. Є.Муштенка. — К. : Наук. думка, 1997. — 368 с. : портр. — (Бібліотека школяра).

2003

Шевченкова криниця : зб. афоризмів із творів Тараса Шевченка / Т. Шевченко ; вступ. сл.. Л. І. Андрієвського ; упоряд. В. Дорошенко, Т. В. Майданович. — Вид. 2-ге, доопрац. — К. : Криниця, 2003. — 256 с. : портр. — (Серія «Скарби Тарасової Гори»).

Щоденник : для серед. та ст. шк. віку / Т. Шевченко ; з рос. переклав О. Кониський ; передм. та пер. поет. творів, уміщених у щоденнику В. Шевчука ; наук. ред., комент. і прим. А.Шевчука. — К. : Школа, 2003. — 271 с. : іл. — (Шкільна хрестоматія).

2004

Вибране : для серед. та ст. шк. віку / Т. Шевченко ; упорядкув. текстів, підготов. комент., прим., навч.-метод. матеріалів В. О. Шевчука, С. Л. Коби ; передм. В. О. Шевчука ; худож. оформ. серії С. Железняк. — К. : Школа, 2004. — 447 с. — (Шкільна хрестоматія).

2006

Думи мої, думи мої... : [для серед. та ст. шк. віку] / Т.Шевченко ; упорядкув. та передм. Н. В. Комар. — К. : Школа, 2006. — 238, [1] с. : іл. — (Хрестоматія школяра).

2007

Кобзарик-школярник : учням 1-4 кл. / Т. Г. Шевченко ; уклад. О. Д. Сиплива. — Донецьк : БАО, 2007. — 223 с.

2008

Вибране : для серед. та ст. шк. віку : [твори шк. прогр. для обов'язкового читання та вивчення] / Т. Шевченко ; [упорядкув. текстів, підготов. комент., прим. та навч.-метод. матеріалів В. Шевчука та С. Коби ; передм. В. Шевчука]. — К. : Школа, 2008. — 446, [1] с. — (Бібліотека шкільної класики).

2012

Дитячий Кобзар : [для серед. шк. віку] / Т. Шевченко ; худож. М. Михайлошина ; упоряд. З. Мензатюк. — Л. : Вид-во Старого Лева, 2012. — 58, [5] с. : іл.

Тарас Шевченко [Текст]: альбом / авт. вступ. ст. і упоряд. Г.П. Паламарчук.– К.: Мистецтво, 1976.– 352 с.

Шевченко, Т. Г. Про мистецтво [Текст]: збірник; упоряд., вступ. стаття і приміт. І. І. Стебуна / Т. Г. Шевченко.– К.: Мистецтво, 1984.– 255 с. – (Пам'ятки естет. думки).

Большаков, Л. Н. Повість про вічне життя [Текст] / Л.Н.Большаков. – К. : Веселка, 1990. – 214 с. : іл.

Дзюба, І. На вічному шляху до Шевченка [Текст] / І.Дзюба, М. Жулинський // Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів. У 12 т. Т. 1. – К., 2001. – С. 9–66.

Зайцев, П. Життя Тараса Шевченка [Текст] : Вид. 2-е; передм. М. Глобенко.– К. : Обереги, 2001. – 480 с. – (Б-ка укр. раритету).

Іванкін, Ю. О. Поезія Шевченка періоду заслання [Текст] / Ю. О. Іванкін.– К.: Наукова думка, 1984.– 238 с.

Чуб, Д. В. Живий Шевченко [Текст] : біогр. та літературозн. оповіді: для серед. та ст. шк. віку / Д. В. Чуб.– К. : Веселка, 1994. – 141 с. : іл.

* * *

Баранов, В. Шевченко і ми [Текст] / В. Баранов // Літ. Україна. – 2009.– 21 травня.– С. 1, 3; 28 травня. – С. 3. – (Честь нації).

Бовсунівська, Т. Жанрова палітра поезії Тараса Шевченка [Текст] / Т. Бовсунівська // Укр. мова і л-ра в школі. – 2012. – №4. – С. 46–50.

Бондар, М. Тематичні обрії Шевченкової поезії [Текст] / М. Бондар // Дивослово.– 2010.– №3.– С. 15–19.

Буряк, О. Художнє осягнення вікової психології у творі «Мені тринадцятий минало...» [Текст] / О. Буряк // Дивослово.– 2010.– №3. – С. 20–23.

Войтенко, А. В. Живопис у житті Т. Шевченка [Текст] / А.В. Войтенко // Шкільний бібліотекар. – 2012. – №2. – С. 20–22.– (Інтегрований урок).

Гостини на Пріорці [Текст] : [околиця Києва у житті Т.Г.Шевченка] // Паросток. – 2014. – №2. – С. 50–51.

Живописних справ майстер [Текст] : [вікторина про мистецьку творчість Т. Г. Шевченка] // Позакласний час. – 2008.– №2. – С. 26–29.

Карась, А. Світ правди Тараса Шевченка і ми [Текст] / А.Карась // Дзвін. – 2007. – Ч. 5 – 6. – С. 111–119.

Клочек, Г. Поезія Тараса Шевченка «Мені тринадцятий минало...» [Текст] / Г. Клочек // Дивослово. – 2007. – №5. – С.56–61; 2007.– №3.– С. 48–53.

Корольова, К. Твір-роздум на тему: «Сирітство у творчості Кобзаря» [Текст] / К. Корольова // Журавлик.– 2004.– №3 (березень).– С. 5–6.

Луковська, О. «Львівська шевченкіана» в експозиції кімнати-музею Т. Шевченка Львівського палацу мистецтв [Текст] / О. Луковська // Образотворче мистецтво. – 2010. – №2 – 3. – С.98– 99.

Натя [Текст] : [оповідь про Шевченка і донечку майора І.Ускова Наталію; з «Дзвіночка», 1934] // Світ дитини. – 2012. – №3. – С. 2–3.

Огоновська, С. Галерея мистецьких творів Тараса Шевченка [Текст] : урок позакласного читання / С. Огоновська // Дивослово. – 2004. – №5. – С. 9–12.

Поліщук, Я. Від правди до істини Шевченка [Текст] / Я.Поліщук // Укр. мова та л-ра. – 2010.– Ч. 7 (лютий).– С. 3–9.

Прядка, В. Тарас Шевченко – видатний художник. Цінність його живописної спадщини [Текст] : урок укр. л-ри у 9 класі / В. Прядка // Укр. мова і л-ра в школі. – 2004. – №2. – С.35–38.

Салига, Т. Шевченко і ми... [Текст] / Т. Салига // Дзвін.– 2011. – Ч. 5 – 6. – С. 136–142.

Ткач, А. «Український Рембрандт» [Текст]: матеріали до вивчення художньої спадщини Тараса Шевченка / А. Ткач // Дивослово. – 2011. – №3. – С. 17–24.

Хіврич, С. Художні прийоми творення образів у картинах Тараса Шевченка [Текст] : [«Катерина», «Циганка-ворожка», «Слепая»...] / С. Хіврич // Укр. мова і л-ра в сучасній школі. – 2013. – №3. – С. 50–53.

Цацук, К. Тарас Шевченко і сучасне покоління [Текст] / К.Цацук // Журавлик.. – 2011. – №5. – С. 4.

Черінь, Г. Шевченко і Ната [Текст] / Г. Черінь // Світ дитини. – 2014. – №3. – С. 8–9; №4. – С. 8–9.

Чиренко, Н. Тарас Шевченко [Текст] / Н. Чиренко // Шк. світ. – 2007. – №4 (січень). – С. 23.

Чубата, Д. Незгасна зоря Кобзаря [Текст] / Д. Чубата // Літ. Тернопіль. – 2014. – №1. – С. 3–5.– (200-річчя від дня народження Тараса Шевченка).

Шевченко як митець-універсаліст [Текст] : [матер. до чит. конференції про Шевченка-художника; про життя і творчість Кобзаря; конспекти уроків] // Укр. мова та л-ра. – 2009. – Ч. 8 (лютий). – С. 3–32.

Шевченко, З. Художній світ Т. Шевченка [Текст] : матеріали до вивчення біографії / З. Шевченко // Укр. мова та л-ра в школі. – 2011. – №1. – С. 28–30.

* * *

Т. Г. Шевченко для дітей: видання творів в Україні (XIX–XXI ст.) : бібліогр. покажч. / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. О. М. Тімочка.– К., 2013.– 36 с.

Шевченківський словник [Текст] : у двох томах. Т. 1. – К., 1976. – 416 с.

Шевченківський словник [Текст] : у двох томах. Т. 2. – К., 1977. – 410 с.

Додаток:

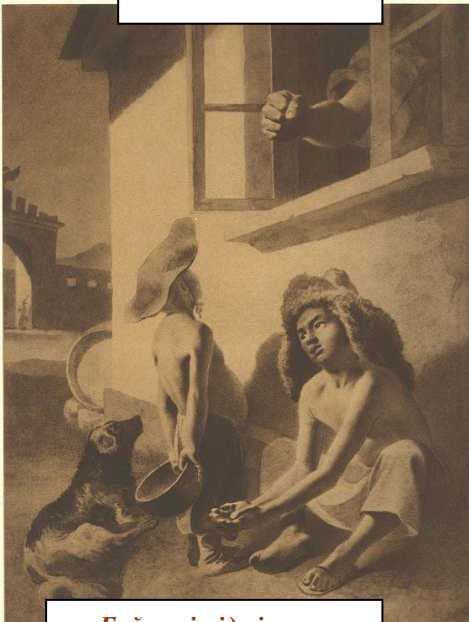
Діти в мистецьких роботах Майстра

*Циганка-ворожка,
1841*

Сліпа з дочкою, 1842

*Байгуші під вікном,
1855-1856*

*На пасіці,
1843*

*Щасливий ловець,
1856–1857*

*Казахський хлопчик
розпалює грубку,
1848–1849*

*Казахський хлопчик дрімає
біля грубки, 1848–1849*

Хлопчик-натурщик, 1860

ЗМІСТ

1. Слово про Великого Кобзаря і дітей
у його творчості.....4
2. Твори Т. Г. Шевченка (видання для дітей).....14
3. З любов'ю про дітей: матеріали по темі довідки.....20
4. Додаток: Діти в мистецьких роботах Майстра.....24

**Видання розміщено на сайті
Тернопільської обласної бібліотеки для дітей
<http://www.odb.te.ua>**